

Raoul Vaneigem

TERUG NAAR HET LEVEN

“Retour à la vie” in een eerste versie in het Frans en het Italiaans op [RITORNO ALLA VITA Raoul Vaneigem, 7 marzo 2022](#) Barraventopensiero

Herwerkt op 14 april, uit te geven bij L'insomniaque in oktober 2022 (<http://www.insomniaqueediteur.com/publications/retour-vie>) en te vinden in het Frans en het Italiaans op <http://barraventopensiero.blogspot.com/2022/03/ritorno-alla-vita-raoul-vaneigem-7.html>

Achterflap

We strijden voor een terug naar het leven. We hebben er lak aan de dood uitdagingen toe te werpen. Het leven is geen project, het heeft geen zin. Wij geven het een betekenis, het is aan ons dat het leven de mogelijkheid heeft aangereikt om tussenbeide te komen in haar proces van proefondervindelijke woekering om, als we dat willen, te vermijden dat het leven zelf teruggrijpt naar de dood om op haar gewone manier het overschot te vernietigen - het teveel aan hebben dat werd opgestapeld bij gebrek aan zijn.

Autonoom en fier op onze anonimiteit, zijn we de ambachtslui van een terug naar het leven dat in alle uithoeken van de wereld weerklinkt. We maken een eind aan de egoïstische berekening en aan de onderdanigheid die van de Aarde een tranendal maakten.

We zullen een wereld scheppen waar het menselijke wezen slechts zal sterven op de drempel van zijn vervulling, in de schittering van zijn voldane mogelijkheden, maar niet totaal verzadigd.

Het leven zegt nooit het laatste woord.

1 Het leven is geen voorwerp

We hebben slechts geleerd te sterven, het is tijd om te leren leven. We bevinden ons op het breekpunt tussen twee beschavingen. De oude wereld stort in en aarzelt om te verdwijnen, de nieuwe laat zich zien en aarzelt om zich op te dringen. De schokgolf die de planeet door elkaar schudt, raakt ook ons bestaan. Ze onthult haar wortels. Geen enkele ideologie is nog in staat die te verstoppen. De rots van de oude waarheden vliegt aan stukken.

Verzaken aan het leven om niet te sterven. Geen enkel verleden kreeg de instemming van het volk voor een dergelijke ontstellende absurditeit. Geen enkel tijdperk heeft zich dusdanig en in der minne laten verdwazen. Maar de Staat en de multinationals hebben mooi een eindeloze stroom drek van angst, van berusting, van verzaking, van opoffering, van verklikking te spuien, er komt een ogenblik waarop alles wankelt, alles kantelt omdat het leven de overhand haalt en zich haar rechten weer toe-eigent. We bevinden ons in het hart van dat ogenblik. Of juist, we zijn het hart ervan. Ongetwijfeld moet aan de droom de macht worden toegekend om de nachtmerries van de realiteit te verdrijven. Maar dit zal niet meer dan een holle fraze blijven zolang we er niet toe komen de sociale jungle te verlaten waar overleven ons lot was. Om ons waar te begeven? Exact waar we zijn. Daar waar in ons de niet te onderdrukken begeerte wakker wordt om op het terrein van ons eigen bestaan een samenleving te bouwen waar de wederzijdse hulp en de autonomie ons leren het leven te ontdekken waarvan we afzijdig werden gehouden.

Onze maatschappijen zijn puinhopen. We ploeteren in dode waarden. De

budgetbeperkingen hebben het collectieve goed geruïneerd. De sociale voordelen afgedwongen na harde strijd, stakingen, fabrieksbezettingen, aanspraakmakende eisenbundels, werden ontleed, versnipperd, vernietigd. Pensioenen en uitkeringen worden gestolen van zij die de bijdragen leverden om ervan te kunnen genieten eens bevrijd van het werk. Het openbare vervoer wordt verwezen naar het schroot, het onderwijs dat al lang niet meer is dan een toegangsweg naar de slavenmarkt, brokkelt even snel af als het kapitalistische dynamisme. De graaizucht van het zaakjesdoen heeft de openbare ziekenhuizen vernield die enkele decennia geleden nog best in staat waren geweest om het verschijnen van een epidemie het hoofd te bieden. Wat was uiteindelijk het resultaat van dit schandalige wanbeleid? Een eenvoudige diagnose van ziekte. De vaststelling werd banaal nu ze het onderwerp is van politieke debatten, sociologische analyses, filosofische protesten, berispingen en eisenpakketten gericht aan een stokoude Leviathan die ze onontvankelijk verklaarde door op een *feitelijke toestand* te wijzen. "Het is nu eenmaal zo en niet anders, zo willen we het." Niets is bijgevolg geneigd tot verandering. De betogers stampvoeten, de corporatistische eisen doen hun rondje. De openbare ruimte heeft een trieste aanblik en gaat op in het gebetonneerde landschap waarvan men de ogen afwendt.

De wanhoop, de fataliteit, het voorgevoel van de nederlaag zijn des te doeltreffender wapens in handen van de Macht omdat wij ze zelf cadeau doen.

De bloei van het industriële kapitalisme heeft in de 19de eeuw, tegen haar wil in, de verdienste gehad de geboorte van het proletarische bewustzijn mogelijk te maken. Dit bewustzijn beperkte zich niet tot looneisen, noch tot zuurstof voor het onderdrukte overleven. Het project? Niets minder dan het oprichten van een klassenloze maatschappij. Hier overleefde die verzuchting voor een gelijkwaardige maatschappij die zich had geplooid naar de schommelingen van de geschiedenis zonder ooit van koers te veranderen. Door de te gelde gemaakte uitvindingen - electriciteit, stoom, spoorwegen, therapieën, radio - uit te delen, kreeg het industriële kapitalisme een aura van Prometheus-progressiviteit over zich die zowel aantrok als afstootte. De held van de Griekse mythologie had, zoals geweten, de tirannie van de Goden getart door de mensheid het vuur aan te bieden waarmee het zijn eigen bestemming kon smeden. Het tribuut dat voor deze stoutmoedigheid diende te worden betaald was het offer van een leven, veroordeeld tot de eeuwige vermindering. De filantropische visie van het kapitalisme suggereert zonder schaamte dat de belofte van een betere wereld wordt gerealiseerd in de krochten van de geïndustrialiseerde hel en ten koste van het arbeidersleed. Nu had het paradijs geen nood meer aan een paspoort naar het hiernamaals afgeleverd door de godsdiensten. Het was aards, tastbaar, binnen handbereik, ofwel van de rechterhand, druk bezig met werken, ofwel van de linker, vol verwachting.

Aangespoord door het profijt, oppermeester en enige beslisser, zou de consumentenkolonisatie de hoofdzakelijk productieve fase van het kapitalisme opvolgen. De mode van de *supermarktdemocratie* achterhaalde de oude caritatieve filantropie. Maar uitdovend, bracht ze een fenomeen aan het licht dat men had verwaarloosd van dichterbij te onderzoeken, het humanistische gesjacher. Wat is het humanisme oorspronkelijk? Het zuivere product van een lucratieve logica. Een van de eerste burgeraalmoezen van de handelsbeschaving. Tegenover het zuivere verlies van de traditionele afslachting van de oorlogsgevangenen, kreeg de gratie de overhand zodat ze konden overleven als slaven om de eeuwige beweging van de economische raderen in stand te houden. De edelmoedigheid en de berekening gingen een onwaarschijnlijke alliantie aan, die tot vandaag blijft duren.

Het proces van Neurenberg was de encenering van een emblematisch humanitair

spektakel. Een zogenaamd democratisch kapitalisme veroordeelde er een totalitair staatskapitalisme waarvan het nazisme en het stalinisme de concurrentiële gruwelen hadden voltooid en nagelde het aan de schandpaal. Terwijl het Westen de opstand van de gekoloniseerde volkeren neersloeg, breidde de sector van het consumentisme zich uit, de gevoelige snaren van het altruïsme bespelend. Het kwam erop aan de harde productivistische dwang, met andere woorden de barbaarsheid van de arbeid, te re-humaniseren. Het Marshall plan, de inhuulding van de toevloed aan verhandelbare pleziertjes, was als een pasmuntje dat het Amerikaanse evangelisme in de bedelnap van het door de oorlog verwoeste Europa wierp. De lusthoven van overvloed bleven zich vermenigvuldigen en overdekten met hun neonlichten steden en buitengebieden. Als voorbode tot haar planetaire overstroming, was de pandemie van het consumentisme vooral van belang voor de Europese regeringen. Met het verlies van hun koloniën slikten ze hun arrogantie van uitbuiters in. Ze knielden aan de voeten van het calvinistische imperium en kusten de billen van de weerzinwekkende Baphomet die de *self-made man* is. (Zoals geweten gaat dit idool door voor een afgod van de Tempeliers, een militaire en zakenorde waarvan heel wat Europese Staten uit de dertiende en veertiende eeuw debiteuren waren.)

Van binnenuit bekeken, is de supermarkt een model van hedonisme, van keuzevrijheid, van democratie. Onder het teken van de vrijhandel is de vrijheid totaal, behalve dan dat er moet worden betaald aan de uitgang. Zou er in deze zo schitterend verlichte oorden dan toch onvermoede duisternis heersen? Onder het gehamer van promotiecampagnes verspreidde zich een consumentenmodel van volksbeheer. De toepassing ervan op de hele wereld, met inbegrip welteverstaan van de tolheffingen, leidde tot de ambitie van de instelling van de beroemde *welfare state*, de toestand van universeel welzijn, de vegetatieve gelukzaligheid bevordert tot het beste van alle mogelijke overleven. Men vergat dat men met vuur speelt wanneer men in een maatschappij vol verboden mogelijkheden oproept.

Het kapitalisme kon zich vinden in de Lupercalia (vruchtbaarheidsfeesten in het oude Rome) waar het opzweepende gejoel werd vervangen door "verbruik, verbruik!" Niet alleen werden de binnengehaalde winsten niet langer bedreigd door ongewenste stakingen, looneisen, gejammer van vakbondsappartchiks, maar de salarissen die uit de klauwen van de uitbuiters werden gewrocht, huppelden gedwee terug in de fluwelen handen. De blauwe werkerskiel inwisselend voor de klederdracht van de consument, verloor de proleet langzaam zijn bewustzijn en zijn strijdlust. De ideologieën bleven hangen in de lijm van een dienstbetoon dat zich steeds minder richtte op de intelligentie van de wezens en de dingen en steeds meer op publiciteitscampagnes die wat dan ook aanprezen. Het belang dat werd besteed aan de aankoopprijs verminderde de interesse in de gebruikswaarde van het product. Tot de koper ertoe werd gebracht om niet zozeer de voorkeur te geven aan het nut van een paar schoenen dan wel te kiezen voor de spectaculaire glans van een bekend merk.

De industrialisatie had de nodige voorwaarden geschapen voor het ontluiken van een klassenbewustzijn. De aanhoudende vloed van het consumentisme wiste die uit en sleepte in haar zog ook het verval van de traditionele waarden mee. De strikte noodzaak tot productie was de voedingsbodem voor het ascetisme, het puritanisme, de opoffering van het leven aan de werkkraft. De aanmaning tot verbruiken, consumeren opende een weg in tegenovergestelde zin. De voorwaarden herinneren ons, als in een zoet-zure parodie, aan de grote ommeslag waartoe de vrijhandel, toen het hoorngeschal van de ondergang van het Ancien Regime weerklonk, de denkers van de Verlichting uitnodigde, Diderot, Rousseau, d'Holbach, inspiratiebron en aanstekers van de Franse Revolutie. Bij

het in onbruik raken van de traditionele ideologieën lauwerde het consumptie-oecumenisme het hedonisme, de vrije keuze, de autonomie, de weigering van de zelfopoffering. De handelswaar heeft haar eigen cultus. Uit naam van het Hebben, opgehemeld tot Opperwezen, werden alle godsdiensten en het autoriteitsprincipe ontheilgd.

Het idee alsof het natuurlijk zou zijn om, zichzelf opgebruikend, te verbruiken, inspireerde de gedachte dat een hernieuwd verbond met de natuur het dogma van de antifysis kon doorbreken. De huldiging van de consumerende vrouw, haar zachtmoedige onschuld, de bezorgdheid voor kinderen en dieren aanprijzend, hield de feministische zelfverdediging en de aanhangers van een heraarding van de wezens en de dingen, niet lang voor de gek. Het duurde dan ook niet lang om te begrijpen dat het plezier om verbruikend zichzelf op te gebruiken, neerkomt op de gore realiteit van het "al verterend zichzelf verteren."

Het situationisme had vanaf de jaren '60 de lessen getrokken uit de bijdrage aan de radikale analyse en subversiviteit van de ommeslag van de evolutie van het kapitalisme. Deze wending wekte en stimuleerde het bewustzijn van diegenen die het project van de menselijke emancipatie, zoals van generatie op generatie doorgegeven, niet hadden opgegeven.

De Beweging van de Bezettingen van 1968 bevestigde de meeste van de situationistische stellingen. Alhoewel het project van een algemeen zelfbeheer en het in de steigers zetten van een menselijke maatschappij niet slaagde, was die mooie meimaand noch overwinning noch nederlaag. Het was een oproep aan de geschiedenis tot een permanente afspraak. De verschijning van de Gele hesjes in Frankrijk en de vredelievende opflakkingen van de wereldwijde opstanden zijn er de echo van, zonder dat er ooit behoefte was aan leermeesters, volksmenners, ordewoorden om ze aan te sporen.

De terugkeer naar het leven heeft het talent om het bewustzijn, paradoxaal genoeg zowel historisch als tijdloos, van elke inwoner van de aarde, onophoudelijk opnieuw aan te wakkeren. Het besluit om voorrang te geven aan het menszijn, om bazen, zelfverklaarde vertegenwoordigers, politieke en syndikale middelen te weren en om te werken aan het regeren van het volk door volksvergaderingen, is ruimschoots voldoende om de grondslagen te leggen van een wederzijdse hulp.

Op grond van de wet van de tegengestelden, heeft het cliëntelistische consumerisme bijgedragen tot de terugkeer van de authenticiteit, heeft het geholpen om het leven te ontdoen van de gelijkstelling met het overleven. De kracht van de leugen overweldigde de radikaliteit van mei 68, ze heeft die niet gesmoord. Dit is duidelijk zichtbaar sinds ten gevolge van de groeiende verpaupering, de mythe in duigen vliegt van de *welvaartstaat* - dit "op z'n amerikaans" afgezabberde en door Hesiodos gevierde Gouden Tijdperk.

De dreiging die de verpaupering uitoefent op de burchten van het verbruik, hebben het kapitalisme ervan overtuigd zich tot de beursspeculatie te wenden. Door in de financiële faze te stappen, verwijdert ze zich van het bedrieglijke koninkrijk van de consumptie. De antennes van het kapitalisme verwittigden altijd om te verlaten wat het de rug toekeerde. Het liet de fabrieken en het nuttige productieve werk in de steek, de volledige sector van het massaverbruik, bedreigd door roof en woestijnvorming. Het ligt, de doodstrijd voor allen programmerend, op apegapen. Het grinnikende nihilisme ervan verleidt de zelfmoordenaars. Het heeft maling aan het ondergraven van de fundamenteën van het *spektakel*. Het zaait de ondergang in een grote encenering waarin het leven er gewend aan raakt slechts een bestaan te hebben in spiegelbeeld en bij volmacht. Deze bewust

geaccepteerde zwakzinnigheid heeft ons ongewild geholpen de authenticiteit weer te vinden.

De terugplooi van het kapitalisme in de schoot van de beursspeculatie ontslaat haar rekenschap te moeten geven over het ineenstuiken van de economie. Het rentabiliseert het eigen afsterven. Na het industriële dynamisme en de consumeristische kolonisatie gaat ze nu over in een financiële faze, in een wervelwind waar het zotte geld op zichzelf draait.

Het gevolg is een fenomeen dat doet denken aan de radeloosheid van de kankercellen in een levend organisme. Het kapitalisme is noch een levende materie noch een dode. Het is een mechanisme dat op het leven werd geënt. De proefondervindelijke tegenslagen van onze evolutie hebben het duidelijk aangetoond: *een mechanisme enten op iets levends heeft het afsterven van het leven en de zelfvernietiging van het mechanisme tot gevolg.* Laat dit een waarschuwing zijn aan de transhumanisten en de aanhangers van het sociale krediet! Men kan zich met recht afvragen of de hysterische angst die het haalde op de medische behandeling van het coronavirus niet het gevolg is van de verkanking van dit hybride organisme, de kapitalistische hydra?

Hoe dan ook zullen we ons nooit losmaken uit de greep van de oude wereld zolang we ons niet verzekeren van de grondvesten van menselijke microsamenlevingen, gebaseerd op de collectieve solidariteit en de individuele autonomie.

2 Het gealiënerde protest

We zijn al lang betrokken in een genadeloze strijd tegen de uitbuiting van de aardse en de menselijke natuur. De klappen aan het kapitalisme uitgedeeld door het proletariaat waren het kenmerk van een specifieke faze van onze geschiedenis, nog naschokkend van de Revolutie en van een openbaring die het einde had ingeluid van het koninklijke totalitarisme. Het gewapende proletarische bewustzijn maakte geen einde aan de kapitalistische overheersing maar - van de Commune van Parijs tot de Spaanse libertaire collectieven in 1936 - heeft het wel aangetoond dat het project van een *radikaal* nieuwe maatschappij tot de mogelijkheden behoorde.

Een echt menselijke samenleving opbouwen is geen utopie maar een *bestaan*, een *dasein*.

Dat is de realiteit van de lessen van Mei 1968 die wordt uitgeprobeerd, in hun eigen geaardheid, door de opstand van de indignados (de 15 mei beweging), door het opstaan van de Zapatisten, van de Gele hesjes, van de strijders van Rojava, van de opstanden van het dagelijkse leven die opflakkeren, doven en heropleven in de vier windstreken. Dat is het belang van onze *existentiële en sociale tijd*. Laat de antikapitalistische schreeuwers maar in hun Grote hoofdstedelijke Samenkomst! Laat de scalpdans het ingebeelde einde van het systeem vieren. De walging verbergt al lang niet meer de onmacht van wie wat dan ook verwacht van de Staat en van de maffia's die er het peterschap over uitoefenen. Hoeveel jaar nog alvorens op te merken dat niets werd veranderd aan de decreten en dwangmaatregelen die onze levensvrijheid aantasten? Hoeveel verkiezingen nog ter bevestiging dat diegenen die meest worden misprezen altijd voor diegenen kiezen die hen het meest misprijzen?

Het fort van de macht is aan het barsten en we staan hier stenen te werpen en ons in te beelden dat we het neerhalen. Maar het is wel op ons dat het neerstuikt. Het puin heeft

meer kans ons te doden hoe langer we ons in de buurt ervan ophouden. De panopticumtoren van de Macht achtte zich onwrikbaar. Ze brokkelt voor onze ogen af. Ze dreigt éénieder die haar nog de almacht toekent, te verpletteren onder haar schrikbarende onbenulligheid. Wat is het eindresultaat van het antikapitalisme? Een klaagmuur, een slachtofferverheerlijking in het hart van de begraafplaatsen die de maffia's van het laatste profijt bouwen door onze landschappen vlak te strijken. Het linkse populisme aan de onderkant geeft de onderdrukkende macht aan de bovenkant gelijk. Het ideologische protest verenigt zich met de tirannie die het bestaan ervan rechtvaardigt. De militantenwoede aapt de militaire woede na, ze voedt zich met haar eigen verwaandheid.

Waarom blijven vastlopen in een revolutionaire ideologie die wegkwijnt in de schaduw van een economisch geprogrammeerde dood? Zijn we gedoemd tot de oprispingen van een kritische kritiek die de leegte opvult ontstaan door het niet overstijgen van de filosofie? Verbluffender nog dan de voortschrijdende verwelking van de intelligentie is het voortwoekeren van de afwezigheid van echt leven in de intellectuele cenakels.

Wat het antikapitalisme het meest ontbeert, is de opstand van het hart.

Het toppunt van het wansmakelijke en van het belachelijke werd in Frankrijk bereikt door links en het retro bolsjewistisch en libertair gauchisme toen het zich aansloot bij de verplichting tot vaccinatie uitgeroepen door de regeringen onder het juk van de farmaceutische maffia's. Terwijl een fasciserend populisme de verdediging op zich nam van de niet-gevaccineerden en er de "vrijheid" aan toevoegde migranten uit te wijzen, hield het linkse populisme het zonder scrupules bij het principe van de solidariteit om de verplichte vaccinatie en de vaccinatiepas te rechtvaardigen, eerste evangelie van het sociale krediet zoals met succes uitgetest in China.

We mogen ons niet langer tevreden stellen met een strijd op het terrein waar de vijand ons als een prooi naartoe lokt. De menselijke aanspraken hebben zich niet op te houden in verontreinigde en gemilitariseerde gebieden. Het avontuur bevindt zich elders. Het leven dat geleefd wordt, heeft lak aan dialoog met de Staat. De wederzijdse hulp duldt niet dat de klauwen van de macht en van de egoïstische berekening het sociale weefsel verscheuren waarin de individuele autonomie haar weg zoekt. We hebben te dikwijls onderdak geboden aan wat ons verhinderde te leven. Verontwaardigd zijn, zich beklagen, in opstand komen en de trommels van de ethiek roffelen, hebben niets veranderd aan de uitbuiting van de mens door de mens. We moeten de realiteit onder ogen zien: we zullen de maatschappij van de levende doden slechts afschaffen als we een wereldmaatschappij scheppen waarvan het leven het zwaartepunt is. Uit het individualisme van de kuddegeest stappen, is de greep ontwijken van de dodelijke chaos om een levende orde te scheppen. Vraag je af waarom *alleen* deze opstand van het dagelijkse leven koppig volhoudt om overal weer op te flakkeren, te stoppen, herop te leven, tot zelfs de onschuld zich in de onwetendheid bevindt over het bestaan van het koudste der koude monsters en zijn verdelgers van misbaksels.

De beschaving van de arbeid veroordeelt tot een verbanning uit zichzelf. Daar bevindt zich de ware oorzaak van dit universele onbehagen dat door de lichaamloze gedachte wordt toegeschreven aan een ontologische vervloeking. Bij deze scheiding van onszelf, die ons verbiedt te genieten van het leven, komt nog een onderverdeling in twee functies - een intellectuele en een manuele - het product van een samenleving van meesters en slaven. Dit bedrieglijke onderscheid heeft een vorm van binaire bezorgdheden voortgebracht. Elke realiteit, op jalouse wijze begeleid door haar tegengestelde, is een valstrik voor de wil tot overstijgen. Het dualisme met haar logica van A en niet-A, belemmeren en verlammen

onze wil om de eenheid met onszelf en met de wereld te herstellen, eenheid die werd doorbroken door het rijk van de splitsing.

De oude tegenstelling tussen Goed en Kwaad heeft nog niet opgehouden ons af te stompen. Als het nihilisme van de zaakjes die annuleert, net zoals ze alle waarden van tafel veegt, dan is dat met de enige bedoeling om de waarde van het geld veilig te stellen. Waar de chaos het voor het zeggen heeft, wordt profijt straffeloos gegrabbeld. Om de chaos te onderhouden volstaat het niets te doen: *elke niet overstegen tegenstrijdigheid wordt een ergernis.*

Het overstijgen van de politiek. Het afschaffen van de maatschappij van meesters en slaven, die ons, van het neolithicum tot op heden, in een toestand van ziekelijkheid en van latente dood houdt, impliceert het overstijgen van de politiek als vorm van beheer van de dominante wereld en van de gedomineerde wereld. In zijn oorspronkelijke betekenis - beheer van de *polis*, van de stad - is de politieke praktijk een poging tot het in evenwicht houden van de orde en de wanorde die inherent zijn aan een maatschappij van uitbuiters en misbruikten. De opeenvolging van oorlog en vrede wordt, zoals recht en onrecht, afgewogen op de handelsbalans en op haar *afrekeningen* tussen de ruilwaarde - de prijs - en de gebruikswaarde - het nuttige en het aangename.

Door de kunst van de politiek te herleiden tot een vulgaire publiciteitscampagne, heeft de clientelistische vriendjespolitiek haar boven alle verwachting belachelijk gemaakt. De volksoptstanden hebben hier de kans gegrepen om hun apolitisme uit te roepen. Overigens heeft hun afzweren van bazen - hun acratie - volstaan om de manipulaties en de omkoppingen die zo'n traditie zijn bij de regeringen en hun neerhofmachiavellisme aan te klagen en te verbannen. Dit is een valstrik waarin de vergaderingen van zelfbeheer niet zullen stappen zolang ze mikken op de samenwerking en op de autonomie om te werken aan de harmonisatie van de individuele en collectieve begeerten.

Het overstijgen van de intellectualiteit. De gedachte van de meester wordt aangescherpt door de praktische organisatie van de landbouw, de veeteelt - beesten zowel als slaven - en van de handelsbelangen, uitgedrukt in te gelde gemaakte verworvenheden. Wat betreft de noodzakelijke graad van intelligentie van de handenarbeider, die heeft het eenvoudige vermogen om bevelen uit te voeren niet te overstijgen. De functie om zonder tegenstrubbelingen te gehoorzamen, heeft behoefte aan een voorgedijverheid. De infantilisering vereist voor de kleintjes zowel als voor het kleine volk de strenge welwillendheid van een vader. Wat beter dan een hemels mandaat en de Goddelijke borg om de plicht tot gehoorzaamheid en tot tirannie in het marmer te beitelen waarvan de veronderstelde eeuwigheid het toch al zo'n tienduizend jaar volhoudt?

Elke wetenschap, elke cultuur kent zijn neergang. De wijsheid verdwijnt niet, ze bevrijdt zich van de macht die ze toegekend kreeg door het hiërarchische principe dat de landbouw-handelsmaatschappijen leidt. De kennis ontdoet zich van de arrogantie die haar verdacht maakt, hoe onontbeerlijk ze ook weze. We zijn er amper aan toe de gevolgen te overzien van de emancipatie van de vrouw en de onafwendbare val van het patriarchaat die haar tot voorwerp degradeerde. Die worden zichtbaar in de sociale evolutie maar we hebben nog geen vermoeden hoever de vrouwelijke gevoeligheid een revolutie zal ontketenen in alle gebieden van een kennis die, tot op heden, werd ingelijfd bij en aangespoord door een virilisme dat zijn onverbiddelijke en glorierijke waarheden uitstrooide. De renaissance waarnaar we op weg zijn, is geroepen de totale mens waar te maken waarvan de visie de meest vrijgevege en de meest dappere denkers - van Leonardo da Vinci tot Peter Kropotkin - achtervolgt. Dit wezen, bezeten door de passie

van de totaliteit, is niemand anders dan de vrouw en de man die zich toeleggen op het verwezenlijken van hun menselijke bestemming, overeenkomstig de roeping van onze soort.

Net zoals de proleet ernaar smacht zichzelf te verloochenen door een klassenloze maatschappij te beginnen, zo is de denker, eens bewust van het leven dat haar inspireert, onophoudelijk bezig met het zich bevrijden van haar intellectuele om een universele poëtische kracht te bereiken. De intellectuele, waaraan niemand ontsnapt, maakt deel uit van het karakteristieke pantser van de meester, waarvan de hemelse gedachte haar venijn spuit in ons en in de maatschappij. De intellectuele functie is deel van de predatie, ze dringt haar macht op, tot in het hart van de meest oprechte subversieve bedoelingen. De hemel van de ideeën heeft de hemel van de Goden ontheiligd zonder hoogteverlies ten opzichte van de aarde.

Naarmate het overleven plaatsmaakt voor de wil tot leven, verschijnen een aantal te voorspellen mutaties. De mentale achteruitgang van de laatste intellectuelen, fier dat te zijn, gaat samen met een Macht die met zijn mechanische uitspraak vrijgesteld is van denken. Wie de breinloos makende machine in gang houdt, is bij de eersten om er de gevolgen van te ondergaan. Hoe groter de triomf van het acefalisme en van het gebrek aan intelligentie, hoe meer het kamp van de levenden - of die pogen het te zijn - een gevoelige intelligentie ontdekken samen met de voorrang die ze geeft aan de redenen van het hart en het lijf. De stem van het beleven breekt met de ge-objectiveerde communicatie, met de gedesensibiliseerde uitdrukkingen van het handelsdiscours, met de op schandalige wijze door de *newspeak* overgenomen wetenschap.

De gevilde gedachte drijft met de buik naar boven. Het antwoord op de luchtledige rationaliteit heeft niets irrationeels noch mystieks. Het is de poëzie die geroepen is het leven nieuw leven in te blazen en het menselijk te maken.

Het overleven is een veld van coherentie, de levensstijl is een veld van resonanties. De spaarzame, economische taal maakt deel uit van het eerste, de poëtische levendigheid van het tweede.

Het tijdperk van de creatie schaft de arbeid af. Werken is de inhuldiging van de uitbuiting van de mens door de mens. Het is de stichtingsdaad van een beschaving waar het *individu (le sujet)* het aardse manna transformeert in koopwaar en zelf een *handelsvoorwerp (l'objet)* wordt. Tijdens de oorlogen, die verschenen op het einde van het neolithicum, ontsnapten de overwonnenen slechts aan de slachting door slaaf te worden van de overwinnaars. Sinds die tijd was het overleven altijd de prijs voor een uitstel van executie.

Er was een tijd dat het commerciële dynamisme een deel van de creativiteit beschermdde omdat het nuttig was voor het vernieuwingsproces. De vluchtige vrijheden van de vrijhandel verluchtten de begrensde geest en ergerden het conservatisme van de landbouwregimes. Hoe schaars en gemarginaliseerd ook, de passie om uit te vinden, te scheppen, maakte het werk, dat een ontegensprekelijk sociaal nut leek te hebben, aantrekkelijk. Men weet hoe de vernieuwingen, verbreid door het kapitalisme in zijn industriële fase, de mythe van een Prometheusprogressisme aanzwengelde. De geleidelijke leegloop van de productieve sector ten voordele van de consumptie herleidde het werk tot de noodzaak van een salaris, te besteden in de supermarktoases. De sociaal nuttige arbeid maakte beetje bij beetje plaats voor een parasitaire arbeid die, naar het voorbeeld van de hospitalen, voorrang gaf aan een beheer in functie van de rentabiliteit en

zodoende de doeltreffendheid van de gezondheidszorg onderuit haalde onder het mom de dienstverlening te verbeteren.

Het kapitalisme heeft zich nu teruggetrokken in een financiële verschansing waar ze zich het recht toe-eigent haar eigen dood te rentabiliseren door de onze te programmeren. We hebben geen andere keuze dan ons leven, samen met de grondstoffen die ons worden aangeboden en voor onze ogen worden vernietigd, te beschermen, te verdedigen, opnieuw te scheppen.

De milieuproblemen worden wereldwijd en statistisch behandeld - met het gekende resultaat - om de enige reden dat we het nalaten ze aan de basis aan te pakken, lokaal en regionaal. Het is nochtans in het dorp en in de wijken dat de verontreiniging, de vergiftiging, de afbraak van het onderwijs, van de hospitalen, van het openbaar vervoer, hun leed veroorzaken. Daar waar een onmiddellijke tussenkomst mogelijk is.

Klagen, roepen, bidden zijn alle even belachelijk en zullen dat blijven zolang de moed om te vernieuwen niet herverschoont met het lef om eindelijk te leven.

Het karakteriële en het emotionele overstijgen. De dualiteiten heersen en volgen elkaar op, voortdurend een overstijgen van de spanningen en een droom van harmonie inroepend. Ons dagelijks bestaan is een proefondervindelijk laboratorium. De begeerte en haar tegendeel maken van het bestaan een kwelling terwijl de levensimpulsen aankloppen.

In *The mass psychology of fascism*, toont Reich aan hoe het uit zijn vel springen - en hier moeten alle vormen van hysterie, van paniek, van mystiek, van sectarisme en van fanatisme onder worden verstaan - kan worden uitgelegd vanuit de tegengewerkte en diep onvoldane begeerte van de massa.

Het karakteriële pantser dat de emoties blokkeert onder het mom ze onder controle te houden, slaagt er slechts in ze te verruwen. Het hedonisme is de ideologische recuperatie van een *dialectiek van de begeerte* die zich in het hart bevindt van het individuele en het collectieve bestaan. Alleen de uitoefening van het algemene zelfbeheer zal het individu bevrijden van de individualistische domper; alleen de praktijk van de wederzijdse hulp staat garant voor ieders autonomie, die niets anders is dan de vrijheid om te leven.

3 Het algemene zelfbeheer is het project voor een menselijk en soeverein leven.

In zijn pamflet *Indignez-vous* (vertaald als *Neem het niet*), legt Stephane Hessel de nadruk op het verzet dat, opgeroepen door het leven, zich tegen elke vorm van onderdrukking richt. Op de tirannie van het agrarische Ancien régime volgde de tirannie van de vrijhandel dat met zijn leugenachtige vrijheden niet minder wreed was dan het roofdierencyanisme van de leken- en godsdienstige wereldrijken. Zonder de rampzalige politieke en ideologische recuperatie van de Indignados te willen beschuldigen, is het goed te benadrukken dat de geest van protest die hen wakker schudde, werd opgevolgd door een opstandige poëzie waarbij de aantrekkingskracht van het barricadengeweld plaats ruimde voor het vreedzame geweld van het alomtegenwoordige leven.

Te dikwijls neigen ideeën naar de ingebeelde abstractie als ze niet zijn verankerd in de existentiële en sociale praktijk. De zelforganisatie van het volk heeft een eigen geschiedenis en uit haar overwinningen en nederlagen leren we waardevolle lessen. Zelfs als ze niet expliciet werden verwoord, waren het weigeren van bazen, van zelfverklaarde

vertegenwoordigers en van politieke instellingen kenmerken van de Commune van Parijs, van de Russische arbeidersraden, van de libertaire collectieven van de Spaanse revolutie, van de radicaliteit van Mei 1968. De vreedzame opstand van de Gele hesjes heeft ze van in het begin opgeëist. Eenzelfde keuze vormt de leidraad van de opstanden die, van Chiapas tot Thailand, hun verschillen en gelijkenissen verspreiden. In de geschiedenis van de revoluties is dit een radicale nieuwigheid. En ze geeft uitdrukking aan een vanzelfsprekendheid die altijd werd verhuld: het leven wil geen meesters. Het wezen dat smacht naar een herwonnen menselijkheid is van nature apolitiek, niet-godsdienstig, acratich. Het volk had genoeg aan deze vingerwijzing om de tweelingvestingmuren van het conservatisme en het progressisme te slopen.

Van het verzet naar een poëzie van de opstand. Naar aanleiding van onbeduidende voorwendsels - een onterechte belasting, een prijsverhoging van het metroticket, een bureaucratische ongerijmdheid - ontvlammen wereldwijde opstanden uit het dagelijkse leven waarvan de begeerten sinds veel te lang werden onderdrukt. Dergelijke opflakkingen deden zich vroeger ook voor, maar het is de eerste maal dat ze openlijk worden opgeëist vanuit een unanieme wil om "in alle vrijheid te leven". Het is de eerste maal dat het volk ertoe komt zichzelf te organiseren, dat het bazen uitsluit, niet gemandateerde vertegenwoordigers weigert, zich wapent tegen de inmenging van politieke instellingen en de egoïstische berekening beantwoordt met een samenwerking die aan de mens een absolute voorrang toekent.

Lof van de actie vlakbij. Het principe van *Tierra y libertad*, voorgesteld door Ricardo Flores Magón en gepopulariseerd door Emiliano Zapata, heeft vandaag een reikwijdte die de péon, zich uitsloevend voor een landeigenaar in het opstandige Mexico, amper kon vermoeden. De landbouwhervorming die de collectieve teruggave eiste van enkele landerijen, omvat met haar eisen nu de hele planeet. Het blijft niet minder waar dat het ons weer toe-eigenen van het aardse manna begint met het stuk grond dat ongestraft onder onze neus wordt vergiftigd door de landbouw-voedingsindustrie. Het systeem van uitbuiting van de natuur is niet meer dan geroddel van hogerhand. Het is onderaan dat de roofoverval en de verontreiniging de bevolking verstikken, het is aan de basis dat daaraan een einde moet worden gemaakt.

Geen enkel probleem op individueel, collectief of omgevingsniveau dat door de instellingen van de Staat of supranationaal wordt behandeld, of we zijn in staat om het zelf aan te vatten op basis van de lokale realiteit.

Hoe fragmentarisch ook, het gevoel overheerst bij iedereen, dat we een bestaan leiden, tegendraads van onze meest genegen begeerten. Gisteren nog boden de zwaar bevochten sociale verworvenheden een compensatie voor de weerzinwekkende verplichting om te werken en te gehoorzamen. Wat rest ons van dit publieke goed, van dit *res publica* dat aan privébelangen werd verkocht? Zelfs het vlot van de troost in de consumptie zinkt, overspoeld door de golven van het financiële kapitalisme. Het is onmogelijk te zeggen of het de beursspeculatie of de verpaupering wordt, die als eerste de glinstering van de supermarkten zal wegvegen.

De Staat rest geen andere functie meer dan de repressieve. De matrak beantwoordt de vragen van het volk. Wat betreft het Sociaal Krediet, dat door China met succes wordt uitgevoerd, volstaat een e-card om zich vertrouwd te maken met de burgerlijke zelfvernietiging.

"Het schadelijkste gevolg van het despotisme," zei communard Arthur Arnould, "is het

scheiden van de burgers, ze van elkaar afzonderen, ze brengen tot een wederzijdse argwaan en misprijzen. Niemand reageert nog, want niemand durft nog te rekenen op zijn buur."

Men heeft het begrepen: waar wij zijn, is er geen Staat meer. De geschiedenis heeft alle Machtsvormen opgebruikt die werden verondersteld het lijf en het bewustzijn te beheersen. De dood schoof onderhands met zijn pionnen. Nu treedt hij ons tegemoet met open vizier. Zijn onzin is dwingend.

Charles de Ligne vertelt over een Duitse generaal die niet meer dan een rudimentaire kennis van het Frans bezat. Hij moedigde zijn troepen voor de strijd aan met een: "Allons foutre! Neuken maar!" Wel, wel, als hij dat zo noemt, zegden zijn soldaten, waarom niet? Tijdens een schermutseling echter bleken zijn soldaten in staat hem *in extremis* van een zekere dood te redden. "Zo zie je maar," merkt Ligne achteraf op "de uitspraak die me het leven gaf heeft me het leven gered." Het is nu aan ons om *onmiddellijk* te genieten van de lente van het leven en de oorlog te verneuken waarin de geschiedenis in paniek raakt in haar poging de toekomst te veroveren.

Het zelfbestuur dankt haar te korte toepassingen aan het repressieve Staatsgeweld. Niemand is naief genoeg om te geloven dat het koudste van de koude monsters onbewogen zou blijven tegenover onze pogingen om het te vervangen. Maar hoe te duchten ook de oprispingen van haar ademloze woede, hoeveel kans heeft haar zelfgeprogrammeerde ondergang om de levensadem die zichzelf voortdurend hernieuwt, te versmachten?

Het leven is een wapen dat lastigvalt zonder te doden. Dat is de offensieve kracht waarvan de guerilla zich langzaam bewust wordt nu haar zon elke dag opnieuw opkomt over de horizon van de oude wereld. Onze zelfverdediging heeft geen andere basis.

Het zelfbeheer veronderstelt de creatie van microsamenlevingen die zijn geroepen zich te verenigen. Het zelfbeheer rekent op de creativiteit van de individuen, op hun nonchalante en hartstochtelijke zoektocht naar een bestemming die voor altijd een einde maakt aan de Fataliteit, de Voorzienigheid, het Noodlot.

Doeltreffend gereactiveerd door de emotionele pest van het coronavirus - en bij gelegenheid door de parodische angstgezwollen voor een kernoorlog - hapert nu de machine die ons lobotomiseert, ze loopt vast, ze implodeert, zo erg gaven en geven haar manipulatoren blijk van incompetentie, tot in hun leugens toe. Dit is het moment voor al wie door de paniek uit de media en door de wetenschappelijke plichtsverzaking in een artificiële coma belandde, om zich wakker te schudden uit de lethargie.

Het ontwaken van het bewustzijn herontdekt de vrijheid van wat kan. Zelfs in het holst van de geknechte massa heeft men genoeg van de immense gelatenheid in het besloten universum. De graad van kleingeestigheid en gemeenheid maakt onze technisch beschaafde samenlevingen tot verstikkende maatschappijen. Hoe kan men er zich trouwens van weerhouden te gaan dromen van een maatschappij die haar problemen oplost zonder beroep te doen op elites waarvan alleen de verbale onzin representatief is. De droom is het weefsel van de gedachte.

De egoïstische berekening is er slechts in geslaagd de ijstijd van het menselijke verder te zetten. Ze is de lijkwade geweest die de mensen omhulde nog voor ze aan zichzelf werden onthuld. Na zo braaf de geketende Prometheus te hebben gespeeld, is het

opnemen van het project van het menselijke wezen, in al zijn oneindigheid, wel het minste dat we nu vastberaden zijn te ondernemen. Dit is niet meer dan de verwezenlijking van een tijdloze en weerkerende droom, die van de totale Mens, die de inspiratie was voor de overwegingen uit de Renaissance. De terugkeer van de samenwerking, de opkomst van autonome individuen, het nieuwe verbond met de natuur zijn lichtpunten die, in de nacht en de nevel van de twijfel, wijzen op een waarschijnlijke renaissance van de mens, op een ommekeer van perspectief waarbij het leven haar absolute rechten opeist en de schaduwen van de dood verbant die nog schadelijker zijn dan de dood zelf.

Het coronavirus heeft, onder andere, een wereld van leugens blootgelegd, van onevenwichten, van haat, van verklikking, van onmenselijkheden die we niet meer willen. Maar dan stelt zich *hier en nu* de vraag: wat willen we dan wel? Er een antwoord op geven is ons belangrijkste verhaal tegen de verwarring en de chaos die ons meeslepen naar de Orde van het Sociale Krediet, zoals van toepassing in China. Maar dan moet, op voorhand, een onderscheid worden gemaakt tussen een natuurlijke begeerte - of een hartstocht - en een ontaarde begeerte. De verduidelijking is belangrijk. Ze maakt predatie, macht, consumentisme, manipulatie onmogelijk.

De begeerte haalt haar betekenis uit de situatie waarin ze ontstaat, de abstractie ontnemt haar de levende substantie. Het is van het grootste belang, tegenover welk probleem ook ze zich gesteld ziet, dat ze er zich niet bij neerlegt, haar aard van *sujet*, individu te laten ontaarden in dat van *object*, voorwerp.

Zelfs bij overweldigende steun, blijft een onmenselijke beslissing onaanvaardbaar. *Het begrip van meerderheid en minderheid* moet in die zin worden herzien. Men zou kunnen tegenwerpen dat bij zelfbeheer de vraag over de doodstraf of de gevangenis niet hoeft te worden gesteld. Maar hoe zit het met het slachten van een dier, het omzagen van een boom?

Bij de Zapatisten krijgt iedereen die een oplossing wenst aan te brengen voor een probleem waar de gemeenschap mee worstelt een mandaat van de lokale vergadering. Hij of zij zal verslag uitbrengen van de onderneming zonder risico op verheerlijking noch verwijten. Alle leeftijden en alle geslachten hebben het recht op het uiten van hun mening. De Zapatisten herhalen ook graag dat ze een ervaring zijn, geen model. Een model heeft iets autoritair over zich, de ervaring laat de lering die men eruit kan halen de vrije loop.

Door op te houden de ogenschijnlijke nutteloosheid van mijn inspanningen te betreuren, voel ik me gesteund door de miljoenen vrouwen en mannen die, net als ik, zin hebben om te leven. De solidariteit geeft vleugels aan mijn eenzaamheid.

Het is in het waarschijnlijke en nog onzekere bestaan van zelfbeheerde maatschappijen dat we kunnen vooruitzien naar de verrichtingen ter herstel en vernieuwing waar we vroeg of laat mee zullen worden geconfronteerd, met als enige steun de wederzijdse hulp en samenwerking, het creatieve potentieel van de autonome individuen en het hartverheffende vooruitzicht op een groeiende menswording.

Met welk recht wordt aan collectieven en aan de individuen die er deel van uitmaken, verboden om zelf tussenbeide te komen in de problemen waar hun onmiddellijke omgeving mee te maken krijgt? Alhoewel de kantoren van het statistische bestuur duidelijk minder zijn blootgesteld aan de verontreiniging van de agro-voedingsindustrie dan de huizen aan de randen van de velden, is het toch uit de reukloze papiermolen dat de beslissingen komen die, in een volmaakt misprijzen voor de basis, aan de top worden

genomen.

Deze verklaring van onontvankelijkheid vanwege de regeringsinstellingen maakt de grieven die het volk tot hen richt, belachelijk. De Staat neemt er geen genoegen mee het sociale contract te verfrommelen, hij denkt er ook aan dit contract te vervangen door het Krediet op Chinese wijze dat de onderdanigheid van de burgers punten geeft, straft en beloont. Als we ons willen wapenen tegen dergelijke schande is dit misschien het moment om een *Grondwet van de rechten van de mens* op te stellen die een natuurlijke legitimiteit verleent aan een regering van het volk door het volk. Het is uit naam van deze grondwet, verheven tot feitelijke toestand, dat we gemachtigd zijn om, op volledig praktische en poëtische wijze, de problemen aan te pakken die door de staats- en maffiabelangen slechts worden behandeld als een levenloos, mechanisch spektakel.

We zullen de opkropping aanpakken van al wat ons tegenwerkt. De recuperatie van de kennis, van de vaardigheden, van de kunst, van de wetenschap uit de handelsbeschaving volstaat niet om tegemoet te komen aan de eisen van een nieuwe wereld. De reconversie van een technische vooruitgang in een menselijke vooruitgang is eveneens vereist.

Alles moet worden hersteld, heruitgevonden, opnieuw geaard. Te beginnen met de school, de gezondheidszorg, het vervoer, de landbouw, het milieu, de energie, de migratiestromen, de taal en de vrijheid van meningsuiting, de productie en de uitwisseling van de verbruiksgoederen. Het beoefenen van een *nabijheidspraktijk* is een reactie van het leven die het haalt van de vereisten van het profijt, die haar beperken, ontaarden, vernielen. We hebben voorrang daar waar we in eerste instantie bij zijn betrokken.

De *school* kan de archaïsche greep van de predatie niet langer toestaan, noch van de concurrentie, van de competitie, van de opoffering, van de militaire geest. Maakt de persoonlijke aantrekkingskracht van de nieuwsgierigheid niet een nabijheidspraktijk die de plak van de autoriteit en van haar leken- of religieuze decreten naast zich neerlegt? De emulatie (hier te verstaan als neiging tot imitatie en verbetering, niet zozeer als na- of wedijver) verwijst de competitie naar haar onverkwikkelijke winkeliersmentaliteit. Ze wakkert de begeerte aan om op elke leeftijd bij te leren, in alle domeinen, op elk moment - volgens de rabelaisiaanse methode die extrapolerend uit het stuk brood, de vork, de wijnbeker, de tafel tot de rudimenten van de geschiedenis, van de analyse, van de poëtische perceptie van de wezens en de dingen komt. Voorrang geven aan de gevoelige intelligentie en niet meer aan de functionele intelligentie is een voedingsbron voor de affectieve kennis van een poëzie die verhindert dat de subjectiviteit in de val loopt van de objectivering en haar psychodrama's.

Zou het niet verstandiger zijn, in plaats van een uitputtende en juridische slag te leveren tegen de pesticiden, om de verwoestingen van de landbouw- en voedingsindustrie te bestrijden door de overgang naar de permacultuur aan te moedigen, naar opnieuw geaarde vormen van landbouw en veeteelt, naar een tuinieren dat beantwoordt aan de behoeften van de regio, naar een diversiteit aan kleine persoonlijke moestuinen en gemeenschappelijk onderhouden gemene gronden (commons)?

Zolang het profijt van enkele aandeelhouders het haalt op de gezondheid van de aangelande bevolking lijkt een verbod op *toxische industrieën* weinig waarschijnlijk. Naar het voorbeeld van die dorpen daarentegen die jachtterrainen opkopen om ze om te vormen tot collectieve moestuinen, geeft het helpen van arbeiders om hun fabrieken te verlaten zonder dat ze aan bestaansmiddelen inboeten, stof tot debat.

De plundering en de schaarheid van het *openbaar vervoer* zijn een aansporing om ze weer ter beschikking en binnen bereik te stellen van iedereen, door ze te vernieuwen, te diversifiëren, de kosteloosheid te waarborgen, de petroleumlobbies en hun ten onrechte geheten "auto-mobielen" te boycotten.

De rampzalige toestand van de ziekenhuizen is een aanduiding voor de zelfbeheerde microsamenlevingen om gezondheidshuizen in te richten waar de relatie tussen verzorgde en verzorger de sfeer van wederzijds vertrouwen, er is geen herstel mogelijk zonder, in de hand werkt. We zagen teveel artsen en wetenschappers zichzelf in diskrediet brengen door hun goedkeuring te hechten aan de overgang van het gezondheidsaspect naar het domein van de veiligheid, door zich, tegen betaling, om te scholen tot knechten van de politieke macht en van de farmaceutische maffia's. De wanpraktijken van een gewetenloze wetenschap en de "Sammelweisbehandeling" voor wetenschappers die de belangen van de farmaceutische maffia's niet onderschreven, zijn voortaan als toestemmingen voor onderzoekers om de rijkdommen van natuurlijke therapieën onder de loep te nemen en elke nationale of supranationale autoriteit betreffende remedies van de hand te wijzen. Terwijl de brutaliteit van de allopathe in vraag wordt gesteld, herontdekt het nieuwe verbond met de natuur, de helende kracht van de planten en legt het zich toe op de ontwikkeling van haar deugden. Ook hier wordt teruggegrepen naar het nabijheidsprincipe.

Net zoals de bloei van het industriële kapitalisme tijdens de 19de eeuw voor Volta, Watt, Lebon, Papin, Huygens - dikwijls met eigen middelen - de aanzet was tot experimenteren met het *uitvindergenie* dat hen prikkelde, zo is de opkomst van een menselijke beschaving ook een aanmoediging om te mikken op de intelligentie en de creativiteit van individuen die eindelijk bewust zijn van de vrijheden waarvan ze genieten.

Het principe van wederzijdse hulp en samenwerking schreeuwt ook om het scheppen van *gespreksruimten*. Het einde van de intellectuelen en van hun misprijzen voor het feestelijke palaver herstelt de uitdrukkingwijzen van de openbare ruimte, de straat, de kroeg, de volkshuizen die, door hun vrijheid, in staat zijn conflicten, psychopathieën, existentiële onevenwichten die het gevolg zijn van de wankelende oude bakens en de onzekerheid van de nieuwe, te vermijden of te bedaren.

Het is aan de vergaderingen van de zelfbeheerde en gefedereerde microsamenlevingen om het verleden om te vormen en het heden opnieuw te scheppen. Er mag aan onze greep geen enkele kwestie ontsnappen die de Leviathan en zijn knechten vergeefs probeerden onder hun exclusiviteit te houden. Jawel, we hebben de vindingrijkheid in ons om de problemen aan te pakken van een *kosteloze*, niet verontreinigende *energie*, om de *taal* die verbrokkelt en uitdroogt ten gevolge van haar economisering, te laten herleven, om de *migratiestromen* te verdelen - hetgeen zowel het onthaal van een klein aantal gasten door een groot aantal collectieven zal verlichten en een voortdurend contact zal toelaten tussen de ontheemden en hun plaatsen van afkomst.

Zijn we niet genoeg gewaarschuwd door de inflatie en door de langzame verdwijning van contant geld om banken van wederzijdse hulp te voorzien, ruilsystemen, niet kapitaliseerbare betaalmiddelen?

De flitsen van leven afkomstig van de Gele hesjes hebben de opkomst in de hand gewerkt van collectieven die de voorstellen, afkomstig uit lokale vergaderingen uitvoeren en die, indien beperkt tot een verspreiding langs *netwerken*, onderhevig zijn aan de controle en de censuur van opinies. Is dit niet het vertrekpunt van een vernietiging - of handiger nog, van een reconversie - van de mobiele telefoons die ons, met een schuddebuikend cynisme

bespioneren en *bigbrothers* maken van onze zakken en huizen. De geschiedenis die door ons en tegen ons werd gemaakt is op een punt aanbeland waar ze alles loslaat en waar, voor wie er visceraal en subjectief van overtuigd is, alles mogelijk is.

4 De ommekeer van perspectief

De landbouw- en handelseconomie heeft tegen de vrije ontwikkeling van de mens een dijk opgeworpen waar de golven van de emancipatie voortdurend op inbeuken. Over de eeuwen heen hebben het tumult, de opstanden, de revoltes, zich altijd teruggetrokken voor dit gigantische obstakel, zonder dat de aanvallen nochtans verzwakten of uitgeput raakten. Als vandaag de vestingen van de onderdrukking barsten en afbrokkelen dan is dat minder omwille van het geweld dat ze ondergaan van buitenaf dan wel vanwege een vervorming die ze van binnenuit ontwricht. Van in het begin was de oorlog die de handelsbeschaving besloot te voeren tegen de natuur gedoemd om slechts te slagen door de eigen ondergang te bewerkstelligen. Het heeft tienduizend jaar geduurd om de laatste slachtoffers ervan te overtuigen. Maar wat zijn tienduizend jaar in vergelijking met de drie miljoen jaar tussen onze voorouder Lucy en de rotswandschilderingen van Lascaux? We dwalen tussen het gebibber van de stervende winter en de huiveringen van de wedergeboren lente. De rillingen die gepaard gaan met wat groeit of die zich vastklampen aan wat afsterft zijn niet dezelfde.

De ommekeer van perspectief is de vrije keuze van elke mens. Hij weerroept de geboden, de ordewoorden. Het nieuwe tijdperk heeft het bewustzijn met zich mee om die ommekeer te ontdekken en zichtbaar te maken.

Een soort plan of programma opstellen zou een vergissing zijn als het de plaats zou innemen van de poëtische kracht die elk individu tot zijn creatieve mogelijkheden brengt.

Niemand weet op welke manier de geëconomiseerde Mens de eeuwenoude betovering zal doorbreken die hem zo makkelijk overtuigde van zijn oorspronkelijke onmacht. Zal het een traumatisme zijn zoals de onvoorzien overstroming van het laboratorium van Pavlov dat de reflex van onderwerping uitwiste die met succes was aangetoond bij honden? Of, met meer geluk, een kantelmoment met een weldoende ommekeer van perspectief dat onze energie focaliseert op een soeverein leven en op het menselijke bewustzijn dat het verstrekt, een bewustzijn dat ons meestal vreemd is gebleven?

We strijden voor een terugkeer naar het leven. We hebben er lak aan de dood uit te dagen.

Het leven is geen project, het heeft geen betekenis. Wij zijn het die er een betekenis aan geven, wij aan wie het de mogelijkheid gaf om tussenbeide te komen in het proces van experimentele wildgroei, om, als we dat willen, te vermijden dat er teruggegrepen moet worden naar de dood die gewoonlijk de vernietiging van de overschotten regelt - overschotten van geboorten, van wezens, van bomen, van opgehoopt *hebben* ten koste van zijn.

We dragen het leven in ons als een nederig vonkje van het leven in al zijn immensiteit. Het is onze bestemming het menselijk te maken.

Om ermee in te stemmen dat het enige opperwezen de mens is, moet er eerst en vooral komaf worden gemaakt met de rol van meester waarmee de ontaarde geschiedenis ons opzadelde. Het moment is aangebroken om voor altijd de domme, wrede en vernietigende

superioriteit te laten varen die ons liet heersen over de dieren, de planten, de stenen. Dit is geenszins een ethisch gebod. We willen alleen het leed afschaffen dat we hen aandoen terwijl het onszelf overweldigd. Tot welke graad van dodelijke, jagende of militaire afstomping moet er worden afgedaald om te vergeten dat die zogeheten lagere rijken de bestanddelen leveren waaruit we zijn opgemaakt?

Onze strijd bleef beperkt tot het door onze vijanden militair afgebakende terrein, die ons erin meesleuren en in de val lokken. Van het leven daarentegen, kennen ze slechts het zwaard dat er een eind aan maakt. En meer verlangen ze er ook niet van zolang we onze kelen aanbieden! Als we er echter voor zorgen uit het bereik te blijven van de molenwiekende herrieschoppers dan zullen ze uiteindelijk mekaars koppen afhakken. De parodie van een wereldoorlog, waarvan Oekraïne nu het stinkende stokpaardje is, toont eens te meer aan dat de ineenstorting van de Staten alleen wordt verhuld door een meelijwekkende en bloederige schijnvertoning. De trommels zijn kapot, ze scheuren onze trommelvliezen niet meer. Hun oorlogen gaan ons helemaal niet aan! We zijn geen wapenhandelaars, noch bankiers, noch politieke marionetten!

Hoe moeten we ons een vreedzame zelfverdediging inbeelden, een guerilla waarbij het leven zelf de vijand lastigvalt tot het zijn ondergang versnelt? Fourier, die amper sympathie heeft voor revoluties, stelt een oplossing voor die, achter een ogenschijnlijke onbevangingheid, een aantal pistes bevat die het onderzoeken waard zijn. De falansteria (phalanstères) staan open voor rijk en arm, maar aan tafel wordt een scheiding aangehouden zodat de rijksten zich blijven tegoed doen aan de uitgelezen spijzen die ze gewoon zijn, terwijl de meer sobere maaltijden volstaan voor de lagere klassen. Maar, de vreugdevolle samenkomsten aan de tafels van de armen vormen een dermate contrast met de somberheid en het smakeloze hedonisme van de rijken, dat deze laatsten, danig bedroefd, hun weelderige tafels beetje bij beetje verlaten om de armen te vervoegen die vreugde halen uit gewonere geneugten. De lofrede maakt deel uit van de visionaire realiteit van deze theoreticus van de passionele aantrekkingskracht. De poetische evocatie van een falansteriumgemeenschap vindt suggestieve weerklanken in een project van zelfbeheer dat op de constructie van Fourier het voordeel heeft dat ze verankerd is in de geschiedenis waar ze onweerlegbare bewijzen van welslagen heeft voorgelegd. De vaststelling die Fourier in beeld brengt, is vandaag een vingerwijzing naar de oligarchen, vermoeid van de incontinentie van het hebben, gemummificeerd in de zwachtels van hun saaie pleziertjes, terwijl in de straten en op de rotondes, in de steden en de dorpen, de armen de voortdurende lente van het leven vieren. De tafel van het wereldwijde tafelgenootschap is geopend. Zij die met een uitgedroogd hart, het embleem zijn geworden van de hebzucht, lopen het risico niet te ontsnappen aan het banket van het niets.

Het leven heeft ons niet nodig om, uit zichzelf, te zijn. Wij hebben het leven daarentegen nodig om zelf te bestaan, en met haar gebrek aan onderscheid, zorgt het daar ook voor. Het zal de toekomstige observatoren van ons verleden verbijsteren dat we, alhoewel bedeed met het vermogen om ofwel het levende te harmoniseren ofwel het te laten woekeren en het daarna zichzelf in evenwicht te laten brengen door ons te vernietigen, tot op vandaag hebben gekozen voor het egalitarisme van de dood in plaats van te kiezen voor de gelijke geneugten van de kosteloosheid. De opstanden van het dagelijkse leven luiden de doodsklokken voor het zelfmoordkapitalisme. De leugen versmacht zichzelf onder het overschot aan kreupele woorden.

Autonoom en fier op onze anonimiteit, zijn we de vaklui van een terugkeer naar het leven dat weerklinkt tot in al de uithoeken van de wereld. We maken een eind aan de

egoïstische berekening en aan de onderdanigheid die van de aarde een tranendal maken. We scheppen een nieuwe wereld waarin de mens pas sterft op de drempel van zijn vervulling, in de luister van zijn voldane mogelijkheden, zonder in hun totaliteit verzadigd te zijn.

Het leven zegt nooit het laatste woord.

Raoul Vaneigem

7 maart 2022, herwerkt 14 april 2022

Vertaling GC